

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตรของ
เกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

โดย

พินเอก ปิยวิทย์ ชนะชัย

รองผู้อำนวยการ กองการสัตวและเกษตรกรรมที่ 1

กรมการสัตวทรัพยากร

วิทยาลัยการทัพบก

กันยายน 2563

เอกสารวิจัยเรื่อง แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตร ของเกษตรกร
จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
โดย พันเอก ปิยวิทย์ ชนะชัย
อาจารย์ที่ปรึกษา พันเอกหญิง จุติญา จันทวุฒิ

วิทยาลัยการทัพบก อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรหลักประจำ วิทยาลัยการทัพบก ปีการศึกษา 2563 และเห็นชอบให้เป็น
เอกสารวิจัยส่วนบุคคลที่อยู่ในเกณฑ์ระดับ

พลตรี ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก
(มหศักดิ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา)

คณะกรรมการควบคุมเอกสารวิจัยส่วนบุคคล

พันเอก ประธานกรรมการ
(ประภาส แก้วศรีงาม)

พันเอก ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา
(อำนวย จังพานิช)

พันเอกหญิง กรรมการ
(ศศิพินธุ์ วัชรธรรม)

พันเอกหญิง กรรมการ
(จุติญา จันทวุฒิ)

พันเอกหญิง กรรมการ
(ปัทมา สมสนั่น)

บทคัดย่อ

ผู้วิจัย พันเอก ปิยวิทย์ ชนะชัย
เรื่อง แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตร ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
วันที่ กันยายน 2563   **จำนวนคำ :** 7,420   **จำนวนหน้า :** 21
คำสำคัญ การลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตร ของจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
ชั้นความลับ ไม่มีชั้นความลับ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน ประเด็นยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ เนื่องจากความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่มีความท้าทายในการพัฒนา และยกระดับประเทศให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืน กองทัพบกก็เป็นองค์กรที่เป็นหน่วยสนับสนุนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ภาคเกษตร เป็นรากฐานที่สำคัญของเศรษฐกิจไทย และเป็นหลักประกันความมั่นคงทางอาหาร โดยเฉพาะในยามวิกฤต แต่เกษตรกรยังคงเป็นกลุ่มที่ประสบกับปัญหาของความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน ทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาในระดับต่ำ

เกษตรกรของจังหวัดกาญจนบุรี เป็นจังหวัดหนึ่งที่ประสบกับปัญหาของความเหลื่อมล้ำ ซึ่งปัญหาสำคัญที่พบ ได้แก่ ปัญหาราคาพืชผลทางเกษตรตกต่ำ ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน และปัญหาการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ส่งผลทำให้ให้เกษตรกรประสบกับการขาดทุน และมีหนี้สินเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูง การขาดความรู้ในการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต การปลูกพืชแบบพืชเชิงเดี่ยวที่เสี่ยงต่อการขาดทุน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทำได้ยาก และการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง ทางออกของการลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตร คือ การน้อมนำศาสตร์พระราชาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และเกษตรกรอัจฉริยะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์

ชาติ โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตให้มากขึ้น เกษตรกรต้องหาวิธีที่จะพัฒนา และเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเกษตรให้กับตนเอง ทำให้เกษตรกรสามารถก้าวข้ามผ่านความเหลื่อมล้ำดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรด้านเกษตรกรรม เกษตรกรควรที่ต้องน้อมนำศาสตร์พระราชและหลักการทรงงาน ที่ต้องศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบและสร้างองค์ความรู้อย่างละเอียด เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า โดยการพึ่งพาตนเองให้มีความเข้มแข็ง รวมถึงการนำเกษตรอัจฉริยะมาใช้ในการทำการเกษตร ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เริ่มต้นตั้งแต่ขั้นการวางแผนการผลิต สามารถตอบสนองความต้องการเข้ากับการเพาะปลูกพืช ผ่านการตัดสินใจบนข้อมูลที่ถูกต้อง

ปัญหาที่ดินทำกิน เกษตรกรควรที่จะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยการน้อมนำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ มาใช้บริหารจัดการพื้นที่ โดยแบ่งพื้นที่ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ได้อย่างเหมาะสมแล้ว จะทำให้เกษตรกรดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน แก้ไขปัญหาเกษตรกรมีพื้นที่ขนาดเล็ก จากที่พออยู่พอกิน ไปสู่ขั้น พอมีพอกิน รวมถึงในมิติความปลอดภัยของการบริโภค เมื่อมีความมั่นคงแล้ว เกษตรกรสามารถที่พัฒนาไปสู่ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง และขั้นก้าวหน้าต่อไป

ปัญหาการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เกษตรกรควรที่จะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ที่มีอยู่สร้างแหล่งกักเก็บน้ำที่สามารถใช้กับกิจกรรมต่าง ๆ ของเกษตรกรในรอบหนึ่งปี ตามหลักแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมถึงการนำหลักการทำการเกษตรอัจฉริยะมาใช้ในการทำการเกษตร ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการใช้ทรัพยากรให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุด

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตร ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ในการนำศาสตร์ทั้ง 4 เรื่อง สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ดังนี้ ศาสตร์พระราช คือ การสร้างความความยั่งยืน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาจิตใจให้หลุดพ้นจากวัตถุนิยม เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การสร้างภูมิคุ้มกันยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง และเกษตรอัจฉริยะ คือ การต่อยอด

พัฒนาการผลิตของเกษตรกร หากสามารถผสมผสานกันอย่างลงตัว เกษตรกรสามารถที่จะ
พัฒนาเกษตรกรให้มีความยั่งยืนตามวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

ABSTRACT

AUTHOR : Colonel Piyawit Chanachai
TITLE : Guidelines to reduces agricultural inequality in
Kanchanaburi for sustainability
DATE : September 2020 **WORD COUNT:** 7,420 **PAGES:** 21
KEY TERMS : Sustainable way to reduces agricultural inequality
in Kanchanaburi
CLASSIFICATION : Unclassified

A 20-year national strategy consists of 6 aspects for national development. The first aspect is the creation of opportunity and social equality. This is an important aspect that addressees the challenge of national improvement towards a sustainable development. Royal Thai Army also has a duty of supporting and improving the lives of people and helps the country to accomplish national strategy.

Agriculturists sector is an important foundation of Thailand's economy. Moreover, this sector has served the country as a food security during a crisis. But this sector still has the difficulty of accessing to the resources and infrastructure.

Agriculturists in Kanchanaburi province of Thailand have faced some problems such as a price reduction in agricultural products, lacks of lands and water supplies which makes them suffer a loss and in debt due to the a rise in the cost of the plantation, monoculture, and a lack of fund and knowledge on value addition. The solution to reduce the agricultural inequality is to follow The King's Philosophy on Sufficiency economy by adopting Integrated Farming and Smart Farming which are consistent with a

20-year national strategy. By adopting an innovation and technology, productivity and competitiveness will be improved and a sustainable development will be attained.

A reduction price in agricultural products can be solved by adopting The King's Philosophy which addresses the self-dependency, Smart Farming, and innovative technology on productivity.

The solution to the shortage of land and water supplies is to adopt an Integrated Farming which addresses the maximization of the use of existing land. The Integrated Farming will not only improve the lives of agriculturists but also the food safety. After achieving a job security, agriculturists can move on to a more progressive level of the Integrated Farming.

Lacks of lands and water supplies can be solved by utilizing the existing land for water retention as mentioned in Integrated Farming. By adopting Smart Farming, agriculturists will achieve both productivity and the maximization of resources.

In conclusion, the ways to reduce the agricultural inequality in Kanchanaburi province of Thailand can be categorized into four parts as follows; 1) The King's Philosophy on Sufficiency economy and Sustainability 2) The Integrated Farming and Idealism 3) Smart Farming and Self-dependency 4) Productivity development.

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยส่วนบุคคลฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความรู้และความกรุณาจากคณาจารย์ของวิทยาลัยการทัพบกทุกท่านที่กรุณาประสิทธิประสาทวิชาให้ความรู้และประสบการณ์ที่ทรงคุณค่าอย่างสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์ที่ปรึกษา พันเอกหญิง ฐิติญา จันทวุฒิ ที่กรุณาให้แนวคิดที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำเอกสารวิจัยส่วนบุคคล รวมถึงตรวจสอบต้นฉบับอย่างละเอียด จนทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ นอกเหนือจากข้อเสนอแนะทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ในการวิจัยแล้ว ยังได้รับกำลังใจและคำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ พันเอก อำนาจ จังพานิช ผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษา ที่กรุณาสับสนุนข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย พันเอก ประภาส แก้วศรีงาม ประธานกรรมการที่กรุณาให้คำแนะนำและคำปรึกษา รวมถึง พลตรี มหศักดิ์ เทพหัสดิน ณ อยุธยา ผู้บัญชาการวิทยาลัยการทัพบก ที่กรุณาอนุมัติให้ ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลอันเป็นประโยชน์จากผู้เกี่ยวข้องประสิทธิประสาทความรู้เกี่ยวกับการทำเอกสารวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ตามแบบฉบับของวิทยาลัยการทัพบก แก่ผู้วิจัยและกรุณาให้คำปรึกษามาโดยตลอด รวมถึงเป็นต้นแบบในการศึกษา ค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ขอขอบคุณผู้อยู่เบื้องหลังทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจ ในการทำวิจัยฉบับนี้ ให้สำเร็จสมบูรณ์ ได้สมตามความมุ่งหวัง ความดีอันเกิดจากผลงานการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอมอบให้ผู้ที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นทุกท่านด้วยความเคารพรัก และหวังว่าวิจัยฉบับนี้น่าจะเป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดผลดีต่อวิทยาลัยการทัพบก กองทัพบก และประเทศชาติสืบไป

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตรของ เกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์ชาติ คือ เป้าหมายระยะยาวในการพัฒนาประเทศ เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน และเป็นกลไกเตรียมรับความท้าทายของสิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ภาคส่วนต่าง ๆ ใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนให้สอดคล้องและบูรณาการกัน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติ ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนาประเทศ ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีการใช้ข้อมูล ความรู้ ที่เกิดจากการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ อย่างรอบคอบ วิเคราะห์แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในอนาคตรอบด้าน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ¹

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติ² กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ออกเป็น 6 ด้าน ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม เป็นหนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์ชาติที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เนื่องจากความเหลื่อมล้ำเป็นหนึ่งในปัญหาที่มีความท้าทายในการพัฒนา และยกระดับประเทศให้สามารถเติบโตอย่างยั่งยืน ซึ่งมีเป้าหมายในการกระจายอำนาจ และความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดิน ในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทย ทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเอง และทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมไทยให้นานที่สุด³

กองทัพบกเป็นองค์กรหนึ่ง ที่เป็นหน่วยสนับสนุนในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ มิใช่เพียงในมิติความมั่นคงเท่านั้น แต่กำลังทหารยังให้ใช้เพื่อประโยชน์การพัฒนาประเทศตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 มาตรา 52⁴ และกำหนดวิสัยทัศน์ “เป็นกองทัพที่มีศักยภาพ ทันสมัย เป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน และเป็นหนึ่งในกองทัพชั้นนำของภูมิภาค” (Capable, Modern, Reliable and One of the Leading Armies in the Region)⁵

ตามแผนปฏิบัติการราชการ ระยะ 3 ปี (ปี 2563 – 2565) กำหนด เรื่องการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ และช่วยเหลือประชาชน ความมุ่งหมาย เพื่อช่วยเหลือประชาชน สนับสนุนส่งเสริมส่วนราชการพลเรือน และภาคเอกชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้นไว้ในแผนดังกล่าว เป้าหมาย ประชาชนมีวิถีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีความพร้อมเผชิญปัญหา และภัยคุกคาม⁶ ปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ที่มีโอกาสกับผู้ขาดโอกาส ในการเข้าถึง ต่อรอง และจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อวิถีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน จากสภาพดังกล่าวสามารถสรุปรูปแบบของความเหลื่อมล้ำในภาพรวม ได้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ความเหลื่อมล้ำด้านความมั่งคั่งและรายได้ (Wealth and Income Inequality) เกิดจากการพัฒนาที่มีลักษณะไม่สมดุล ทำให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นพัฒนากระจายไปไม่ถึงถึงทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มบุคคล 2) ความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายโอกาส (Opportunity Inequality) การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน และบริการสาธารณะที่มีคุณภาพทั้งในด้านการศึกษา การสวัสดิการสังคม และการเข้าถึงแหล่งทุนปัจจัยการผลิต 3) ความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ (Power Inequality) ทั้งด้านสิทธิทางการเมือง อำนาจต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาประเทศ⁷

รากฐานที่สำคัญของเศรษฐกิจไทย มีประชากรในภาคเกษตรประมาณ 25 ล้านคน หรือร้อยละ 40 ของประชากรทั้งประเทศ ในมิติมหภาค ภาคเกษตรสร้างรายได้ต่อระบบเศรษฐกิจ ร้อยละ 9 ของ GDP และภาคเกษตรยังทำหน้าที่เป็นหลักประกันความมั่นคงทางอาหารให้กับคนในประเทศ เป็นแหล่งรองรับแรงงานที่ใหญ่ที่สุด โดยเฉพาะในยามที่ประเทศประสบวิกฤตเศรษฐกิจ ในส่วนมิติจุลภาค ภาคเกษตรเป็นแหล่งสร้างรายได้แก่ครัวเรือนเกษตรกร แต่เกษตรกรเป็นกลุ่มที่เข้าถึงทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนาของระดับประเทศ ในระดับต่ำ เนื่องจากประมาณร้อยละ 40 เป็นเกษตรกรรายเล็ก ถือครองที่ดิน 1-10 ไร่ และอีกร้อยละ 8 ไม่มีที่ดินทำกิน อีกทั้งพื้นที่เกษตรส่วนใหญ่ของประเทศนั้น ร้อยละ 80 อยู่นอกเขตชลประทาน ทำให้ต้องพึ่งพาน้ำฝนในการทำการเกษตร⁸

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยรับราชการอยู่ ณ กองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 1 กรมการสัตว์ทหารบก มีที่ตั้งอยู่ที่ตำบลเกาะสำโรง อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี มุ่งศึกษา

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านการเกษตร ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ให้มีความสามารถด้านการแข่งขัน ซึ่งเป็นภารกิจอีกด้านของแผนเกษตรกรรมของหน่วยที่จะนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ในการปฏิบัติ และเผยแพร่ให้กับเกษตรกร และผู้ที่สนใจเข้ามารับการฝึกอบรม

จังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่ประมาณ 19,437 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นป่ามีทั้งป่าโปร่งและป่าดงดิบ มีแม่น้ำสำคัญสองสายคือ แม่น้ำแควใหญ่ และแม่น้ำแควน้อย ซึ่งไหลมาบรรจบรวมกันเป็นแม่น้ำแม่กลอง⁹

ภาพที่ 1 แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี¹⁰

ลักษณะภูมิอากาศ อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 26.7 องศาเซลเซียส ปริมาณน้ำฝนรวมตลอดทั้งปี ปกติอยู่ระหว่าง 1,600 – 2,000 มิลลิเมตร¹¹ เขตการปกครองจังหวัดกาญจนบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ มีประชากรรวมทั้งสิ้น 885,112 คน พบว่าประชากรวัยเด็ก

มีแนวโน้มลดลง และประชากรวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีและมากกว่า) มีแนวโน้มขยายตัวกว้างขึ้น¹²

โครงสร้างด้านเศรษฐกิจของจังหวัดกาญจนบุรี การขยายตัวในปี 2561 ชะลอตัวลง จากที่คาดการณ์ไว้เดิม โดยในภาคเกษตรกรรม ชะลอตัวลงจากผลผลิตที่ลดลง¹³ จังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งสิ้น 3,066,292 ไร่ คราวเรือนทำการเกษตร จำนวน 109,880 คราวเรือน โดยพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจส่วนใหญ่ลดลง มีเฉพาะข้าวนาปี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าวโพดฝักอ่อน และหน่อไม้ฝรั่งที่เพิ่มขึ้น¹⁴

สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายโอกาสทางการเกษตร

จากการสำรวจข้อมูลของจังหวัดกาญจนบุรี พบว่าความต้องการของประชาชนในพื้นที่ในปี 2560 ทั้ง 13 อำเภอ มีความต้องการให้ส่วนราชการเข้ามาช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปปัญหาความต้องการที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางการเกษตรในจังหวัดกาญจนบุรี¹⁵

ความต้องการให้ส่วนราชการดำเนินการ	ร้อยละ
1. แก้ปัญหาราคาพืชผลเกษตรตกต่ำ/พุ่งราคา	31.3
2. จัดหาที่ดินทำกิน	13.8
3. จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	7.0
4. แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ	5.7
5. ปราบปรามทุจริต/คอร์รัปชัน	5.6
6. ปราบปรามยาเสพติด	5.6
7. ปรับขึ้นเงินเดือน/ค่าจ้าง/โบนัส	5.3
8. แก้ปัญหาการว่างงาน/จัดหาอาชีพให้ประชาชน	4.8
9. ปราบปรามผู้มีอิทธิพล	4.6
10. แก้ไขปัญหาราคาสินค้าอุปโภค/บริโภค	2.7

จากข้อมูล พบว่าเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี ประสบกับปัญหาที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางด้านการเกษตร ที่มีความต้องการให้ส่วนราชการแก้ปัญหา ในเรื่องต่าง ๆ มากที่สุด คือ

- 1) ปัญหาราคาพืชผลเกษตรตกต่ำ และพยุกราคาสินค้าเกษตร เนื่องจากมีผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมาก เกษตรกรไม่มีสิทธิกำหนดราคาสินค้าเกษตร
- 2) ปัญหาที่ดินทำกิน เนื่องจากที่ดินส่วนใหญ่ในจังหวัดกาญจนบุรี เป็นที่ดินซึ่งอยู่ในการดูแลครอบครองของส่วนราชการ หากทางส่วนราชการจัดหาที่ดินทำกินให้ได้อย่างถูกต้อง ก็จะทำให้ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต
- 3) ปัญหาการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เนื่องจากพื้นที่บางแห่งไม่มีน้ำทำการเกษตร อยู่นอกพื้นที่ชลประทาน หากส่วนราชการเข้ามาดูแลเรื่องจัดหาแหล่งน้ำทำการเกษตรก็จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จากปัญหาดังกล่าว ทำให้เกษตรกรยังทำการปลูกพืชใช้การผลิตแบบเดิม ปลูกพืชไม่เหมาะสมกับพื้นที่ และไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ยังคงมีการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี ทำให้ผลผลิตเกษตรไม่ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และเพิ่มต้นทุนการผลิตและเกษตรกรไม่หมุนเวียนปรับเปลี่ยนการปลูกพืชในที่ดินเดิม เนื่องจากเน้นความสะดวกสบายให้ความสำคัญกับการสร้างมูลค่าเพิ่มน้อยกว่าปริมาณผลผลิต และเกษตรกรขาดจิตสำนึกที่จะรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

เพื่อแก้ปัญหาปัจจัยการผลิต ด้านที่ดินและแหล่งน้ำให้แก่ราษฎร จำนวน 3,248 โครงการ และโครงการเกษตร ซึ่งครอบคลุมป่าและดิน 170 โครงการ¹⁷ 3) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่พระองค์มีพระราชดำรัสหลายครั้งหลายโอกาส เพื่อพระราชทานแนวทางในการดำรงชีวิตแก่พสกนิกร¹⁸

ภาพที่ 3 ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาที่ยั่งยืน¹⁹

กระบวนการนำศาสตร์พระราชามาสู่การปฏิบัติให้เกิดผล คือการนำความรู้ในศาสตร์ 3 ด้าน หรือ 3 มิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สู่การพัฒนาประเทศให้มั่นคง ยั่งยืน แต่ที่สำคัญคือ การพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์ จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจ²⁰

ศาสตร์ของพระราชามา เป็นการพัฒนาที่มุ่งสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความสุขแบบยั่งยืน ภายใต้หลัก 3S ได้แก่ Survival (การอยู่รอด) Sufficiency (พอเพียง) และ Sustainability (ยั่งยืน) การใช้ศาสตร์ของพระราชามาสามารถช่วยเหลือปลดแอกความทุกข์ยาก และเสริมสร้างความสุขที่ยั่งยืนให้กับประชาชน

และที่สำคัญ คือ การสร้างสังคมให้สามารถมีความยั่งยืนในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม สามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศและสากล²¹

หลักการทรงงานที่เรียบง่าย เน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติ และเกิดประโยชน์สูงสุด ได้แก่ 1) การศึกษาข้อมูล ให้เป็นระบบ เป็นการสร้างองค์ความรู้ อย่างละเอียด ถูกต้อง 2) ระเบิดจากภายใน คือการสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชน พร้อมก่อนที่จะออกมาสู่สังคม 3) แก้ปัญหาจากจุดเล็ก การแก้ไขปัญหาภาพรวม จะต้องเริ่มจากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ที่มักถูกมองข้าม 4) ทำตามลำดับขั้น ทรงเริ่มจากสิ่งที่จำเป็น ไปสู่ความต้องการพื้นฐาน 5) ภูมิสังคม การพัฒนาต้องคำนึงถึงสภาพภูมิประเทศนั้น ๆ ทั้งสังคมวิทยาและนิเวศ วัฒนธรรม ประเพณีของคนในท้องถิ่น 6) ทำงานแบบองค์รวม มองให้ครบวงจรที่จะเกิดขึ้น เพื่อแนวทางการแก้ไขที่เชื่อมโยง 7) ไม่ติดตำรา ไม่ผูกมัด กับวิชาการและเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม 8) ประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า ประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ 9) ทำให้ง่าย สิ่งที่สลับซับซ้อนทำให้เข้าใจง่าย สอดคล้องกับความเป็นอยู่ 10) การมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสร่วมกันแสดงความคิดเห็น 11) ต้องยึดประโยชน์ส่วนรวม ทุกคนต้องทำหน้าที่ของตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนและแผ่นดิน 12) บริการที่จุดเดียว เป็นต้นแบบของการบริการเบ็ดเสร็จเพื่อประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย 13) ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ต้องเข้าใจธรรมชาติใช้ธรรมชาติช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 14) ใช้ธรรมชาติปราบธรรมชาติ เป็นการนำกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาแก้ปัญหา เช่น น้ำดีไล่น้ำเสีย เป็นต้น 15) ปลุกป่าในใจคน เพื่อรักษาสมดุลของธรรมชาติจากการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลือง 16) ขาดทุนคือกำไร คนอยู่ดีมีสุขนับเป็นตัวเงินไม่ได้ การให้และการเสียสละจะทำให้เกิดกำไร 17) การพึ่งตนเอง เพื่อให้มีความเข้มแข็งสามารถดำรงชีวิตได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง 18) พออยู่พอกิน ประชาชนอยู่อย่างพออยู่พอกินก่อน แล้วจึงพัฒนาขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป 19) เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืนภายใต้บริบทที่เปลี่ยนแปลงไป 20) ความซื่อสัตย์สุจริต จริงใจ จะเป็นผู้ที่ทำงานสำคัญ ยิ่งใหญ่ เป็นประโยชน์อย่างแท้จริง 21) ทำงานอย่างมีความสุข มีความสุขร่วมกันในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น 22) ความในเพียร มีความมุ่งมั่นการทำงานอย่างย่อท้อ 23) รู้รัก สามัคคี ต้องรู้จักก่อนลงมือทำ ต้องรักที่จะพิจารณาในการลงมือแก้ไขปัญหา และต้องร่วมมือร่วมใจกันเป็นองค์กรหรือหมู่คณะ²²

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

แนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง²³ ความพอเพียง หมายถึง พอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบ ภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี²⁴ หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักการพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. **กรอบแนวคิด** เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนในทางที่ควร จะเป็นมุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนา
2. **คุณลักษณะ** เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นขั้นตอน
3. **คำนิยาม** ความพอเพียง จะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ คือ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล
4. **เงื่อนไข** การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้

ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องรอบด้าน และความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและระมัดระวังในขั้นการปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี²⁵

เกษตรกรของจังหวัดกาญจนบุรี ถ้าหากได้ศึกษาถึงศาสตร์ของพระราชชาอย่างเข้าถึง นำหลักการทรงงานในการศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำตามลำดับขั้น และการแก้ปัญหาจากจุดเล็กจนสามารถพึ่งพาตนเองได้และรู้จักความพอเพียง ก็คือการพัฒนาจิตใจของเกษตรกร ให้ตระหนักถึงการพัฒนาศาสตร์ที่สร้างความสมดุลภายใต้หลัก การอยู่รอด พอเพียง และยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อม จะสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตรได้อย่างยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียงกับทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

เศรษฐกิจพอเพียง มีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่เป็นหลักการเศรษฐกิจพอเพียง เป็นส่วนหนึ่งของศาสตร์พระราชชา หากสามารถพัฒนาตนเองในเรื่องการเปลี่ยนวิธีคิดและจิตใจ ส่วนแนวทางการปฏิบัติของทฤษฎีใหม่แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแนวทางการพัฒนาการเกษตรอย่างเป็นขั้นตอน ที่เชื่อมโยงกันโดยไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้มากที่สุด²⁶

"ทฤษฎีใหม่" เป็นแนวทางหรือหลักการในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นา คือ ที่ดิน และน้ำ เพื่อทำการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์โดยมีขั้นการดำเนินงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือ มีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก วัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต โดยการจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย แบ่งพื้นที่ ออกเป็น 4 ส่วน ตามอัตราส่วน 30:30:30:10

หมายถึง พื้นที่ส่วนที่หนึ่งประมาณ 30 % ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อเก็บกักน้ำในฤดูฝน พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ 30 % ให้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน ในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี ลดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้ พื้นที่ส่วนที่สาม ประมาณ 30 % ให้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน หากเหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย และพื้นที่ส่วนที่สี่ประมาณ 10 % ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือน อื่น ๆ เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการ และได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นที่หนึ่ง ในที่ดินของตนเป็นระยะเวลาพอสมควรจนได้ผลแล้ว เกษตรกรก็จะพัฒนาตนเองจากขั้น "พออยู่พอกิน" ไปสู่ขั้น "พอมีอันจะกิน"

ขั้นที่ 2 ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการ และได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลแล้ว ก็ต้องเริ่มขั้นที่สอง คือ ให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่ม หรือ สหกรณ์ ร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินการในด้านการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ สวัสดิการ การศึกษาและสังคม

ขั้นที่ 3 ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า เมื่อดำเนินการผ่านขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้น ฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือ ติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหาทุน หรือแหล่งเงิน

ในปัจจุบันนี้ได้มีการนำเอาเกษตรทฤษฎีใหม่ไปทำการทดลองขยายผล ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ รวมทั้งกรมวิชาการเกษตร ได้ดำเนินการจัดทำแปลงสาธิต จำนวน 25 แห่งกระจายอยู่ทั่วประเทศ นอกจากนี้กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย และกองทัพบก ได้มีการดำเนินการนำเอาทฤษฎีใหม่นี้ไปใช้อย่างกว้างขวางขึ้น²⁷ ทฤษฎีใหม่ คือ ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงที่เด่นชัดที่สุด ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรินี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรที่มักประสบปัญหาภัยธรรมชาติ และปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำการเกษตร ให้สามารถผ่านพ้นช่วงเวลาวิกฤต ประกอบด้วย ความเสี่ยงด้านราคาสินค้าเกษตร ความเสี่ยงในราคาและการพึ่งพาปัจจัยการผลิตสมัยใหม่จากต่างประเทศ ความเสี่ยงด้านน้ำฝนทิ้งช่วง

ภัยธรรมชาติอื่น ๆ และโรคระบาด ความเสี่ยงด้านแบบแผนการผลิต (ความเสี่ยงด้านโรค และศัตรูพืช ความเสี่ยงด้านการขาดแคลนแรงงาน ความเสี่ยงด้านหนี้สินและการสูญเสียที่ดิน)²⁸

ทฤษฎีใหม่ เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเกษตรกรด้วยการพึ่งพาตนเองให้ได้ ด้วยการลดการพึ่งพาจากปัจจัยภายนอก หากเกิดภาวะวิกฤติต่าง ๆ ภูมิคุ้มกันที่สร้างขึ้นสามารถช่วยปกป้องให้สามารถรอดพ้นจากวิกฤติได้ เมื่อความจำเป็นที่ต้องกินข้าวก็ต้องปลูกข้าว ในหนึ่งปีครอบครัวมีสมาชิก 3 คน จะบริโภคข้าวสารประมาณ 450 กิโลกรัมต่อปี หากจัดสรรพื้นที่สำหรับปลูกข้าวจำนวน 2 ไร่ สามารถผลิตข้าวสาร ได้ 700 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งเพียงพอสำหรับการบริโภคในครัวเรือน เช่นกัน กับพืช ผัก ผลไม้ อื่น ๆ ที่ต้องการบริโภคก็จัดสรรพื้นที่ปลูกให้เหมาะสม เมื่อรู้จักกิจกรรมที่ต้องทำก็ต้องคำนวณเรื่องน้ำที่ต้องใช้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยใช้หลักง่าย ๆ ต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อที่ดิน 1 ไร่ ถ้ามีที่ดิน 15 ไร่ ต้องขุดสระขนาด 3 ไร่ ลึก 4 เมตร จะเก็บน้ำได้ 19,000 ลูกบาศก์เมตร เพียงพอสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ก็คือ การสร้างภูมิคุ้มกัน

เกษตรกร หรือปราชญ์ชาวบ้าน ที่น้อมนำเอาศาสตร์พระราชาและการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปใช้จนประสบความสำเร็จ จนตั้งเป็นศูนย์ฝึกอบรมกิจกรรมธรรมชาติ เพื่อเผยแพร่แนวคิดและเทคโนโลยีชีวภาพให้กับเกษตรกรที่สนใจ คือ นายวิวัฒน์ ศัลยกำธร หรือ “อาจารย์ยักษ์” อดีตข้าราชการระดับสูง ที่หันกลับมาใช้ชีวิตทางการเกษตร โดยอาศัยแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง จากพื้นที่รกร้างกว่า 40 ไร่ เริ่มด้วยการฟื้นฟูดินที่เสื่อมโทรมจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทำให้ดินเก็บน้ำได้ สร้างป่า สร้างระบบนิเวศน์ ด้วยการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง คือ กินได้ ใช้ประโยชน์ได้ เป็นที่อยู่อาศัย เพื่อให้ความร่มเย็น และเน้นย้ำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องเริ่มต้นด้วยความเข้าใจในศีลห้าของพุทธศาสนา แล้วแปลงไปปฏิบัติด้วยความอดทน ไม่ข้ามขั้นตอน มีคุณธรรมต่อการทำงาน จนเกิดเป็นนวัตกรรม ความรู้ใหม่ ๆ เริ่มจากเศรษฐกิจกิจ 4 พอ คือ พอกิน พอใช้ พออยู่ และพอร่มเย็น จึงเข้าสู่ขั้นที่ 5 การทำบุญ ทำทาน กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ขั้นที่ 6 การแบ่งปันแม้มีใครก็ให้ทานได้ ขั้นที่ 7 ใช้ภูมิปัญญานำสิ่งเหลือใช้ไปแปรรูป ขั้นที่ 8 รู้จักเก็บไม่ต้องซื้อและนำไปขายต่อได้ สุดท้ายขั้นที่ 9 เมื่อร่ำรวยก็บอกต่อเป็นเครือข่ายบุญ²⁹ รวมถึงการปลูกไม้ 5 ชั้น คือ สูง กลาง ต่ำ

เตี้ย และเรียดิน โดยการแบ่งความสูงและระบบรากของพืชชั้นบน เป็นพืชต้องการแสงมาก ชั้นที่ 2 เป็นพืชใบพุ่มหนา ชั้นที่ 3 ปลูกพืชที่ต้องการแสงน้อย ชั้นที่ 4 เป็นไม้เลื้อย และชั้นที่ 5 เป็นไม้ใต้ดิน เป็นการช่วยให้ธาตุอาหารในดินมีการหมุนเวียนอย่างเหมาะสม และดิน จะ ถูก ปก คลุม ได้ รับ อิน ทรี ย์ วั ต ถู อย่าง สม่ ำ เสม อ³⁰ จาก ตัวอย่าง ของ ประชาญ์ชาวบ้าน จะเห็นได้ว่า “อาจารย์ยักษ์” ได้นำเอาศาสตร์พระราชและหลักการทรงงานมาประยุกต์ใช้ด้วยการด้วยการแก้ปัญหาจากจุดเล็ก ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ จนถึงการพัฒนาจิตใจ หากเกษตรกรสามารถนำแนวทางนี้ไปใช้ จะสามารถลดต้นทุน ในการผลิตทั้งในเรื่องดิน น้ำ และปุ๋ย

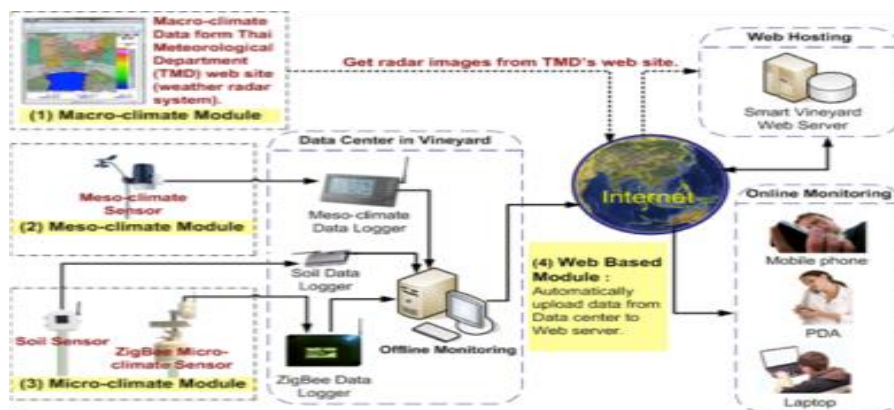
เกษตรอัจฉริยะ

ในอนาคต โลกจะมีการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ รวมถึงประชากรที่จะเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความต้องการอาหารเพิ่มมากขึ้น จึงควรที่จะต้องหันกลับมาให้ความสนใจในเรื่อง การพัฒนาด้านการเกษตร ในศตวรรษที่ 21 การเกษตรจะเข้าสู่ยุคการปรับเปลี่ยน กระบวนทัศน์ Paradigm Shift เป็น “เกษตรกรรมเวอร์ชัน 2.0” ได้แก่ การเปลี่ยน เกษตรกรรมที่พึ่งสารเคมีสู่ชีววิทยาสังเคราะห์ (Bio-Agriculture) และการเปลี่ยนเกษตร กลางแจ้ง (Outdoor Farming) เป็นเกษตรในร่ม (Indoor Farming) เพื่อเพิ่มผลผลิต และ ใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า เป็นการสร้างความสามารถในการแข่งขันตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในประเด็นการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ในด้านการเกษตรสร้างมูลค่า ได้แก่ เกษตรอัตลักษณ์พื้นถิ่น เกษตรปลอดภัย เกษตรชีวภาพ เกษตรแปรรูป และเกษตร อัจฉริยะปัจจุบันมีหลายประเทศให้ความสำคัญในเรื่องนี้³¹

ประเทศญี่ปุ่น เป็นหนึ่งในประเทศที่พัฒนาการเกษตรอัจฉริยะ ในการรวบรวมองค์ความรู้ และสร้าง value chain ทางการเกษตร เนื่องจากต้องประสบกับปัญหารายได้การผลิต ภาคเกษตรลดลง ประชากรแรงงานในภาคเกษตรลดลง และปัญหาอื่น ๆ รัฐบาลญี่ปุ่น จึงกำหนดแนวทางการพัฒนาด้วยการนำปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence, AI) ฐานข้อมูลทั้งหมดในการเพาะปลูก ได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศ อุณหภูมิ รวมถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ของเกษตรกรที่มีความเชี่ยวชาญมาทำการวิเคราะห์ เช่น การตรวจโรคพืช การใช้เครื่องจักรกล ช่วยในการขาดแคลนแรงงาน และ Internet of Things (IoT) คือ การเชื่อมโยงทุกอย่าง

สู่โลกอินเทอร์เน็ต เพื่อควบคุมสั่งการอุปกรณ์ต่าง ๆ ทำให้ช่วยเพิ่มผลผลิต³² ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ ชาวนาของประเทศญี่ปุ่น ที่เมืองนีกะตะ ที่ปลูกข้าว 25 ไร่ มีรายได้กว่า 2 ล้านบาท ซึ่งเกษตรกรโดยเฉลี่ยถือครองที่ดิน 12 ไร่ มารวมกลุ่มกันทำให้มีพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็น 16 ไร่ และสร้างรายได้เป็น 41 ไร่ ด้วยการเก็บข้อมูล วางแผนงานที่ชัดเจน กำหนดวันเวลาการปลูก เป้าหมายของความสูงต้นข้าว สี รวง เมล็ดการเตรียมดิน ปรับปรุงดิน การจัดการน้ำ การจัดการเจริญเติบโตของต้นข้าว ทุกอย่างถูกกำหนดเป็นข้อมูลอย่างละเอียด มีการควบคุมด้วยบาร์โค้ด ตรวจสอบและบันทึกข้อมูลทุกระบวนการของการผลิต ขณะเดียวกันจะใช้ปฏิทินการผลิตข้าว เพื่อให้เหมาะสมในแต่ละสายพันธุ์ ท้องถิ่น และสภาพอากาศ

เกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm หรือ Intelligent Farm) เป็นการนำเกษตรสมัยใหม่ ในยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยการใช้เทคโนโลยี เครื่องจักร ที่มีความแม่นยำสูงเข้ามาช่วยในการทำงาน โดยให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม ปลอดภัยต่อผู้บริโภค และใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด เป้าหมายเพื่อผลผลิตจำนวนมากที่ได้คุณภาพ ทำให้ภาคเกษตรเริ่มมีการปรับตัวเอง โดยการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาปรับปรุงการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สมาร์ทฟาร์ม หรือ เกษตรอัจฉริยะ เป็นรูปแบบการทำเกษตรแบบใหม่ มีภูมิคุ้มกันต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปโดยการนำเอาข้อมูลของภูมิอากาศทั้งในระดับพื้นที่ย่อย (Microclimate) ระดับไร่ (Mesoclimate) และระดับมหภาค (Macroclimate) มาใช้ในการบริหารจัดการดูแลพื้นที่เพาะปลูก เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพอากาศที่เกิดขึ้น และที่จะเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต

ภาพที่ 4 หลักการทำงานระบบสมาร์ฟาร์ม³³

หลักการดำเนินงานของสมาร์ทฟาร์ม ระบบสมาร์ทฟาร์มจะบูรณาการข้อมูล Microclimate และ Mesoclimate จากเครือข่ายเซ็นเซอร์ไร้สาย (Wireless Sensor Networks) ที่ติดตั้งตามจุดต่าง ๆ ภายในไร่นา (ข้อมูล อุณหภูมิ ความชื้น ในดินและในอากาศ แสง ลม น้ำฝน) กับข้อมูลอุทกนิยามวิทยา Macroclimate (เรดาร์ ข้อมูลดาวเทียม โมเดล สภาพอากาศ) ที่มีอยู่บนอินเทอร์เน็ต และนำเสนอต่อเกษตรกร เจ้าของไร่ ผ่านทางเว็บไซต์ โดยจะมีการเก็บข้อมูลเป็นฐานข้อมูลของไร่ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ การวางแผนการเพาะปลูก การให้น้ำ ให้อปุ๋ย และยา เป็นต้น

แนวคิดการทำเกษตรอัจฉริยะ

แนวคิดการทำเกษตรอัจฉริยะ คือ การเกษตรแม่นยำสูง (Precision Agriculture หรือ Precision Farming) เป็นการทำการเกษตรที่เข้ากับสภาพพื้นที่ โดยเน้นพื้นที่ที่ไม่ใช่พื้นที่เกษตรขนาดใหญ่ เน้นประสิทธิภาพในการเพาะปลูก ตั้งแต่การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์จนถึงกระบวนการปลูก ที่นำเอาเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการตรวจวัด ทั้งเรื่องของสภาพดิน ความชื้นในดิน แร่ธาตุในดิน ความเป็นกรดด่าง (หรือที่เรียกกันว่า ดินเค็ม/ดินเปรี้ยว) สภาพปริมาณแสงธรรมชาติ รวมถึงเรื่องศัตรูพืชต่าง ๆ

องค์ประกอบที่สำคัญในการทำฟาร์มอัจฉริยะจะต้องมี 3 ด้านด้วยกัน จึงจะทำให้ฟาร์มอัจฉริยะ มีประสิทธิภาพ 1) การระบุตำแหน่งพื้นที่เพาะปลูก 2) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ตรงกับระยะเวลาของการเพาะปลูกพืช 3) การบริหารจัดการพื้นที่โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม ไม่สิ้นเปลืองทรัพยากร และต้องเข้ากับการเพาะปลูกพืชในชนิดนั้น ๆ การทำฟาร์มอัจฉริยะ เป็นเรื่องของความแม่นยำ เพื่อนำไปสู่การเพาะปลูกพืชที่เข้ากับพื้นที่บริเวณนั้น ผ่านการตัดสินใจบนข้อมูลที่ถูกต้อง ช่วยลดต้นทุนกระบวนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อพื้นที่ สร้างมาตรฐานการผลิต ควบคุมคุณภาพผลผลิตได้

ปัจจุบัน ความรู้ทางด้านการเกษตรอัจฉริยะมีมากขึ้น เพราะเป็นแนวโน้มที่สำคัญของการทำการเกษตร ที่มีการนำเอาเทคโนโลยี (Precision Farming) เพื่อควบคุมความแม่นยำทั้งการให้น้ำที่ถูกต้องทั้งปริมาณ ระยะเวลา ผ่านสมาร์ทโฟน และคอมพิวเตอร์ มีการนำเอาเซ็นเซอร์มาควบคุมอุณหภูมิร่วมกับการปล่อยน้ำ เพื่อรักษาอุณหภูมิ รวมไปถึง

การให้ปุ๋ยผ่านไปกับน้ำ อุปกรณ์ที่ทันสมัย สามารถหาซื้อได้ง่ายขึ้น และราคามีแนวโน้มที่ต่ำลง หากรัฐบาลให้การสนับสนุน เกษตรกรจะเข้าถึงเทคโนโลยีเหล่านี้ได้อย่างครอบคลุม จะทำให้การพัฒนาเกษตรไทยจะก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็วไม่แพ้ชาติใดในโลก³⁴

ดังนั้นส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต้องให้การส่งเสริมอย่างจริงจัง เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ ต้องส่งเสริม และสร้างความความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกร รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณ จัดตั้งฟาร์มสาธิตที่สามารถเป็นตัวอย่างของความสำเร็จ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้กับเกษตรกร ในส่วนของกองทัพโดยกรมการสัตวทหารบก ซึ่งเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนด้านการเกษตรให้กับกองทัพ ก็ควรที่จะดำเนินการเป็นหน่วยต้นแบบ

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตร ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี

สถานการณ์ด้านการเกษตร ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำ ควรให้ความสำคัญในการพัฒนา โดยมีปัญหาสำคัญที่พบ คือ ราคาพืชผลทางเกษตรตกต่ำ เกษตรกรต้องการให้ส่วนราชการพยุงราคาสินค้าเกษตร ปัญหาต่อมา คือ ปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน ที่เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองขนาดเล็ก ต้องเช่าที่ดินจึงทำให้มีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น และปัญหาท้ายสุด คือ ปัญหาการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ที่ระบบชลประทานยังกระจายไม่ทั่วถึง ไม่สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำได้ครอบคลุมทุกพื้นที่ตลอดปี

จากสถานการณ์ของความเหลื่อมล้ำทางการเกษตร ของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ในข้างต้น ส่งผลให้เกษตรกรประสบกับการขาดทุน และมีหนี้สินเพิ่มขึ้น เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูง การขาดความรู้ในการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต การปลูกพืชแบบพืชเชิงเดี่ยวที่เสี่ยงต่อการขาดทุน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนทำได้ยาก และการรวมกลุ่มกันอย่างจริงจัง

ทางออกของการลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตร คือ การน้อมนำศาสตร์พระราชา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ มาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ และเกษตรกรอัจฉริยะที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตให้มากขึ้น เกษตรกรต้องหาวิธีที่จะพัฒนา และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันเพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการเกษตรให้กับตนเอง ทำให้เกษตรกรสามารถก้าวข้ามผ่านความเหลื่อมล้ำดังกล่าว นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เกษตรกรจะต้อง

มองปัญหาพื้นฐานของการทำการเกษตรตามแนวทางศาสตร์พระราชา สร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ตลอดจนสร้างความสุขแบบยั่งยืน ให้ความสำคัญในเรื่องดิน และพัฒนาแหล่งน้ำเป็นลำดับแรก และนำหลักการทรงงานที่เรียบง่ายเน้นการปรับใช้ โดยเน้นความร่วมมือของเกษตรกร และหน่วยงานราชการ เช่น เกษตรจังหวัด เกษตรอำเภอ ที่เกี่ยวข้องมาช่วยสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำไปปฏิบัติ และเกิดประโยชน์สูงสุด

ปัญหาราคาพืชผลทางเกษตรตกต่ำ เกิดจากความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ขาดการส่งเสริมจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ขาดความรู้ในการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต และระบบการปลูกพืชแบบพืชเชิงเดี่ยวที่เสี่ยงต่อการขาดทุน เกษตรกรควรที่ต้องน้อมนำศาสตร์พระราชา และหลักการทรงงานที่ต้องศึกษาข้อมูลให้เป็นระบบ และสร้างองค์ความรู้อย่างละเอียด เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการพึ่งพาตนเองให้มีความเข้มแข็ง รวมถึงการนำหลักการทำการเกษตรอัจฉริยะมาใช้ในการทำการเกษตรด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เริ่มต้นตั้งแต่ขั้นการวางแผนการผลิต การนำภูมิคุ้มกันต่อสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการนำข้อมูลของภูมิอากาศ ทั้งในระดับพื้นที่ย่อย (Microclimate) ระดับไร่ (Mesoclimate) และระดับมหภาค (Macroclimate) มาใช้ในการบริหารจัดการ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการวางแผนการผลิต

เกษตรกรควรพิจารณาแนวทางในการผลิต รูปแบบการผลิต ตั้งแต่ขั้นตอนของการเตรียมดิน โดยเน้นการใช้สารอินทรีย์ ลดการใช้สารอินทรีย์หรือสารเคมี หันมาใช้สารชีวภาพที่สามารถผลิตได้เอง จะช่วยลดต้นทุนการผลิต จากนั้นวางรูปแบบระบบน้ำควรใช้รูปแบบระบบน้ำหยดหรือระบบพ่นฝอย เน้นที่การใช้น้ำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด ประหยัดเวลาสำหรับเกษตรกร โดยให้สอดคล้องกับรูปแบบของโรงเรือนที่ใช้ในการเพาะปลูก ที่ควรเป็นโรงเรือนระบบปิด เพราะสามารถควบคุมโรค และแมลงศัตรูพืชได้

ระบบเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farm) สามารถตอบสนองความต้องการเข้ากับการเพาะปลูกพืชผ่านการตัดสินใจบนข้อมูลที่ถูกต้อง ควบคุมการให้น้ำที่แม่นยำผ่านอุปกรณ์ที่ทันสมัย

การนำเอาอุปกรณ์เซ็นเซอร์มาช่วยในกระบวนการติดตาม และขั้นตอนการควบคุมอุณหภูมิ ความชื้นอากาศ และความชื้นในดิน ทั้งหมดนี้เป็นการช่วยลดต้นทุนกระบวนการผลิต ยกกระดับผลผลิตต่อพื้นที่สร้างมาตรฐานการผลิต ควบคุมคุณภาพผลผลิต จะสามารถลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรเมื่อเทียบกับแบบเดิม รวมถึงการระบุตำแหน่ง พื้นที่เพาะปลูก การวิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องตรงกับระยะเวลาการเพาะปลูก ชนิดพืชที่จะปลูก และราคาผลผลิต อันจะเป็นการแก้ปัญหาหาค่าพืชผลทางการเกษตร รวมถึงการน้อมนำ แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ในขั้นที่สอง คือการรวมกลุ่มหรือตั้งเป็นสหกรณ์ สร้างอำนาจ การต่อรอง เกษตรกรต้องวางแผนการรวมกลุ่มในการสร้างมูลค่าเพิ่ม เหมือนกับเกษตรกร ของประเทศญี่ปุ่น ด้วยการพัฒนากระบวนการแปรรูปสินค้าเกษตร ผ่านการวิจัยและ พัฒนา ซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการลดต้นทุนหรือการเพิ่มประสิทธิภาพในการ เพาะปลูก อีกทั้งระบบการทำเกษตรแบบมีสัญญาการซื้อขายในตลาดล่วงหน้า หรือ Contract Farming จะช่วยให้เกษตรกรจัดการความเสี่ยงที่เกิดขึ้นใน สภาพตลาดที่มีความผันผวน และสร้างความมั่นคงในระยะยาวให้กับเกษตรกรได้ด้วยการที่ผู้รับซื้อหรือผู้ รับประกันราคารัฐบาล มีการทำสัญญาที่จะรับซื้อผลผลิตไว้ล่วงหน้า และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องในด้านการส่งเสริมการเกษตร จะต้องกำหนดทิศทางในการส่งเสริมการจัดหา แหล่งรองรับผลผลิตที่ชัดเจนให้กับเกษตรกร ให้ความรู้ สร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกร

ปัญหาที่ดินทำกิน ที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรและการมีส่วนร่วม ในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการพัฒนา เกษตรกรมีที่ทำกินขนาดเล็ก แต่ยังคงทำ การเกษตรแบบการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ที่เสี่ยงต่อผลกระทบต่าง ๆ ทำให้ไม่สามารถอยู่รอดได้ เมื่อเกิดภาวะวิกฤต เกษตรกรจึงควรที่จะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ด้วยการบริหาร จัดการพื้นที่ที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยการน้อมนำแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ มา ใช้บริหารจัดการพื้นที่ การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองด้วยการลดปัจจัยเสี่ยง เช่น ปลูกข้าว ปลูกผัก ผลไม้ต่าง ๆ ไว้เพื่อใช้บริโภคเอง “ปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่าง ที่ปลูก” ถ้าหากเกษตรกรสามารถแยกความจนออกจากความทุกข์ แยกความสุขออกจาก ความร่ำรวย รู้และเข้าใจถึงความพอเพียง แบ่งพื้นที่ตามแนวทางของเกษตรทฤษฎีใหม่ ได้อย่างเหมาะสมแล้ว จะทำให้เกษตรกรดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืน แก้ไขปัญหาเกษตรกร

มีพื้นที่ขนาดเล็ก จากที่พอยู่พอกิน ไปสู่ชั้นพอมีพอกิน รวมถึงในมิติความปลอดภัยของการบริโภค เมื่อมีความมั่นคงแล้ว เกษตรกรสามารถที่พัฒนาไปสู่ทฤษฎีใหม่ชั้นกลาง และชั้นก้าวหน้าต่อไป

ปัญหาการจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เกิดจากความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน และการบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ เกษตรกรต้องทำการเกษตรโดยพึ่งพาน้ำจากน้ำฝนเป็นหลัก ทำให้ในหนึ่งปีสามารถทำการเพาะปลูกได้ฤดูกาลเดียว เกษตรกรจึงควรที่จะต้องสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ด้วยการบริหารจัดการพื้นที่ที่มีอยู่สร้างแหล่งกักเก็บน้ำที่สามารถใช้กับกิจกรรมต่าง ๆ ของเกษตรกรในรอบหนึ่งปี ตามหลักแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ รวมถึงการนำหลักการทำการเกษตรอัจฉริยะมาใช้ในการทำการเกษตร ด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการใช้ทรัพยากรให้เกิดผลคุ้มค่าที่สุดด้วยการนำระบบการให้น้ำที่ประหยัดคุ้มค่า ไม่ว่าจะเป็นระบบน้ำหยด ระบบพ่นฝอย ที่เป็นการใช้น้ำอย่างคุ้มค่าไม่สิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ รวมถึงการน้อมนำศาสตร์พระราชามาในการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ด้วยการปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ทำให้พื้นที่อุดมสมบูรณ์ ชุ่มชื้น สามารถช่วยเก็บกักน้ำไว้ใช้ตลอดทั้งปี

โดยสรุป ศาสตร์พระราชามา คือ การสร้างความความยั่งยืน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาจิตใจให้หลุดพ้นจากวัตถุนิยม เกษตรทฤษฎีใหม่ คือ การสร้างภูมิคุ้มกันยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง และเกษตรอัจฉริยะ คือ การต่อยอดพัฒนาการผลิตของเกษตรกร

บทสรุป

การที่จะลดความเหลื่อมล้ำทางการเกษตรของเกษตรกรจังหวัดกาญจนบุรี ด้วยการใช้นโยบายศาสตร์พระราชามา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ และเกษตรอัจฉริยะ จะมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ 1) เกษตรกร ต้องสร้างความเข้าใจ เข้าถึง ในศาสตร์พระราชามา และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนสามารถยกระดับการพัฒนาจิตใจ ให้หลุดพ้นจากวัตถุนิยม แล้วมารู้จักกับความพอเพียง 2) องค์กรของภาครัฐ ภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนและ

ส่งเสริม จะต้องมีการบูรณาการร่วมกันในการกำหนดทิศทางที่ถูกต้องให้กับเกษตรกร

3) องค์กรของภาครัฐ ภาคเอกชน ต้องช่วยกันเร่งสร้างฟาร์มต้นแบบ เพื่อเป็นจุดกระจายองค์ความรู้และแนวคิดให้กับเกษตรกรอย่างทั่วถึง 4) ศาสตร์พระราชา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ ผู้บังคับบัญชาทุกระดับจะต้องศึกษาเข้าใจอย่างถ่องแท้ มิใช่เข้าใจเพียงแค่ว่าทฤษฎีใหม่ หรือเป็นเพียงแค่ทฤษฎีขาดการนำไปสู่การปฏิบัติจากภาคประชาชน ถ้าหากเป็นเช่นนั้นแล้วคงจะเป็นเรื่องยากที่จะสามารถปฏิบัติ และสืบสานสิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่หรือต่อยอดต่อไป 5) การสร้างความเข้าใจ ศาสตร์พระราชา ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ สามารถที่จะดำเนินการร่วมกับเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างมีเหตุผล และพอประมาณ มิใช่การติดตำรา วิชาการ และเทคโนโลยี หรือเป็นการฟุ่มเฟือยไม่พอเพียง

ข้อเสนอแนะ

กองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 1 กรมการสัตว์ทหารบก เป็นหน่วยขึ้นตรงของกองทัพบก สามารถเป็นองค์กรสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ในเรื่องการสนับสนุนการพัฒนาประเทศ และช่วยเหลือประชาชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น ตามประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันด้วยการนำแนวทางในเรื่องศาสตร์พระราชา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ร่วมกับเทคโนโลยีของระบบเกษตรอัจฉริยะ ที่สามารถเข้าถึงง่ายและราคาถูกลง รวมถึงการยกระดับผลผลิตด้วยการต่อยอดในการแปรรูปผลผลิต การนำวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาแปรรูป เช่น การผลิตน้ำมันรำข้าว การผลิตน้ำผลไม้ เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่ามาใช้ดำเนินการภายในแผนกเกษตรกรรมของหน่วย ให้เกิดเป็นรูปธรรมตามแนวทางอย่างสัมฤทธิ์ผล โดยมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างส่วนราชการและภาคเอกชนส่วนที่เกี่ยวข้อง จนสามารถยกระดับเป็นฟาร์มต้นแบบ แล้วใช้ฟาร์มต้นแบบ เผยแพร่แนวคิดองค์ความรู้ ให้กับกำลังพลของกองทัพบก และครอบครัว รวมถึงเกษตรกรของจังหวัดกาญจนบุรี เข้าใจและตระหนักถึงแนวทางดังกล่าว จนสามารถนำไปใช้ยกระดับในการทำ

การเกษตรของเกษตรกร เพื่อที่จะลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการเกษตรของเกษตรกร
จังหวัดกาญจนบุรี หรือประชาชน เพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และยกระดับของ
ประเทศ และเกษตรกรด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ¹ ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ: เอกสารประกอบบรรยายหลักสูตรประจำวิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 65. 2563.
- ² ชูศักดิ์ เมฆสุวรรณ,พลเอก.เอกสารประกอบการบรรยาย วิชายุทธศาสตร์ชาติ.วิทยาลัยการทัพบก ชุดที่ 65. 2563
- ³ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ[อินเทอร์เน็ต].กรุงเทพฯ: ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม. [เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก : <http://nscr.nesdb.go.th>
- ⁴ ราชกิจจานุเบกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร พุทธศักราช 2560.
- ⁵ แผนปฏิบัติราชการ ระยะ 3 ปี (2563 – 2565).ของกองทัพบก;หน้า 29
- ⁶ เรื่องเดียวกัน; หน้า 33
- ⁷ อติวิษณุ แสงสุวรรณ.ความเหลื่อมล้ำ.[อินเทอร์เน็ต].2563.[เข้าถึงเมื่อ 16 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก :library2.parliament.go.th
- ⁸ เสาวณี จันทะพงษ์,พรชนก เทพขาม.นวัตกรรมการเกษตร:ทางออกปัญหาความเหลื่อมล้ำของไทย ตอนที่ 1.บทวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจ สายนโยบายการเงิน 10 สิงหาคม 2560
- ⁹ แผนพัฒนาสถิติระดับพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี สำนักงานสถิติแห่งชาติ.[อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก:osthailand.nic.go.th
- ¹⁰ แผนที่จังหวัดกาญจนบุรี.[อินเทอร์เน็ต] [เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก <http://www.panteethai.com>

-
- ¹¹ ภูมิอากาศจังหวัดกาญจนบุรี ศูนย์ภูมิอากาศ กองพัฒนาอุทยานวิทยา กรมอุทยานวิทยา.[อินเทอร์เน็ต].2563 [เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก climate.tmd.go.th
- ¹² จังหวัดกาญจนบุรี เครือข่ายวิจัยอุดมศึกษาภาคกลางตอนล่าง สำนักงานบริหารการวิจัยนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.[อินเทอร์เน็ต] 2563 [เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก:thaiwest.su.ac.th
- ¹³ รายงานประมาณการเศรษฐกิจจังหวัดกาญจนบุรี.สำนักงานคลังจังหวัดกาญจนบุรี.[อินเทอร์เน็ต] 2563[เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก:cgd.go.th
- ¹⁴ ศูนย์บริการข้อมูลด้านการเกษตรและสหกรณ์.สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดกาญจนบุรี.กาญจนบุรี.[อินเทอร์เน็ต].2563[เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก: moac.info.net
- ¹⁵ แผนพัฒนาพัฒนาจังหวัดกาญจนบุรี 4 ปี (/2561 – 2564) [อินเทอร์เน็ต].2563[เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก : <https://kanchanaburi.go.th>
- ¹⁶ การจัดการน้ำตามศาสตร์พระราชา.รวมพลังตามรอยพ่อของแผ่นดิน [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก:<https://ajourneyinspiredbytheking.org>
- ¹⁷ มูลนิธิชัยพัฒนา พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้วัยข้อ “เศรษฐกิจพอเพียง” [อินเทอร์เน็ต].2563[เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]:<http://www.chaipator.th>
- ¹⁸ ปราณี ทินกร,ศาสตราจารย์.สำนักธรรมศาสตร์และการเมือง ราชบัณฑิตยสภา. ศาสตร์พระราชาสู่การลดความเหลื่อมล้ำ.2 มกราคม 2562
- ¹⁹ รวมพลังตามรอยพ่อของแผ่นดิน[อินเทอร์เน็ต].2563[เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก:<https://ajourneyinspiredbytheking.org>
- ²⁰ ศาสตร์พระราชา.[อินเทอร์เน็ต].2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก: <https://sites.google.com/site/sastrphraracha2513/>

-
- ²¹ ศาสตร์พระราชากับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. ประชาชาติธุรกิจ. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.prachachat.net/csr-hr/news-270078>
- ²² ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: https://www.article_20190322152531
- ²³ เศรษฐกิจพอเพียง. มูลนิธิชัยพัฒนา. [อินเทอร์เน็ต]. 2563. [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.chaipat.or.th>
- ²⁴ แนวคิดอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง. มูลนิธิชัยพัฒนา. [อินเทอร์เน็ต]. 2563. [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.chaipat>
- ²⁵ ทัศนสัมพันธ์ เมนะสุด. บทความ แนวทางการประยุกต์ใช้ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.matichc>
- ²⁶ ทฤษฎีใหม่ แนวทางการจัดการที่ดินและน้ำเพื่อการเกษตรที่ยั่งยืน. [อินเทอร์เน็ต]. 2563. [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: web.ku.ac.th/king72/2542-09/res05_02.html
- ²⁷ การผลิตตามทฤษฎีใหม่. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก : <https://sufficienteconomyweb.wordpress.com>
- ²⁸ บ้านและสวน. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://baanlaesuan.com>
- ²⁹ สถาบันลูกโลกสีเขียว. ผลงานรางวัลลูกโลกสีเขียว. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.greenglobeinstitute.com>
- ³⁰ เครือเจริญโภคภัณฑ์. เกษตรอัจฉริยะจุดเปลี่ยนอนาคตอาหารโลก. [อินเทอร์เน็ต]. 2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.cpfworldwinde.com>

-
- ³¹ การพัฒนาการเกษตรอัจฉริยะของญี่ปุ่น.[อินเทอร์เน็ต].2563 [เข้าถึงเมื่อ 23 มีนาคม 2563].เข้าถึงได้จาก: <https://www.ditp.go.th>
- ³² หลักการทำงานของระบบสมาร์ทฟาร์ม.[อินเทอร์เน็ต].2563 [เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2563].เข้าถึงได้จาก:<https://www.smartfarmthailand.com>
- ³³ เกษตรอัจฉริยะ จุดเปลี่ยนอาหารโลก.กรุงเทพธุรกิจ.[อินเทอร์เน็ต].2563 [เข้าถึงเมื่อ 18 เมษายน 2563].เข้าถึงได้
- ³⁴ ชัยพร อวยชัย, พันเอก.ความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับภาวะการณ์เป็นหนี้สินของข้าราชการทหารบก สังกัดจังหวัดทหารบกกาญจนบุรี.[เอกสารวิจัยส่วนบุคคล], กรุงเทพฯ: วิทยาลัยการทัพบก.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ยศ ชื่อ พันเอก ปิยวิทย์ ชนะชัย

วัน เดือน ปี เกิด 17 พฤษภาคม 2516

ประวัติสำเร็จการศึกษา

พ.ศ.2533	โรงเรียนเบ็ญจะมะมหาราช อุบลราชธานี
พ.ศ.2534	มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่
พ.ศ.2538	วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่
พ.ศ.2542	ชั้นนายร้อยทหารการสัตว์ รุ่นที่ 15
พ.ศ.2544	ชั้นนายพันทหารการสัตว์ รุ่นที่ 18
พ.ศ.2549	โรงเรียนเสนาธิการทหารบก หลักสูตรหลักประจำ ชุดที่ 85

ประวัติการทำงาน

พ.ศ.2540 – 2546	หัวหน้าหมวดสัตว์บาลที่ 3 กองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 2 กรมการสัตว์ทหารบก
พ.ศ.2546 – 2549	รองหัวหน้าแผนกสัตว์บาล กองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 2 กรมการสัตว์ทหารบก
พ.ศ.2550 – 2552	ประจำแผนกควบคุม กองส่งกำลังบำรุง กรมการสัตว์ทหารบก
พ.ศ.2552 – 2553	หัวหน้าแผนกเกษตรกรรม กองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 2 กรมการสัตว์ทหารบก
พ.ศ.2553 – 2555	หัวหน้าแผนกเตรียมการ โรงเรียนทหารการสัตว์ กรมการสัตว์ทหารบก
พ.ศ.2555 – 2559	หัวหน้าแผนกการข่าวและรักษาความปลอดภัย กองยุทธการและการข่าว กรมการสัตว์ทหารบก
พ.ศ.2559 – 2560	หัวหน้ากองบริการ กรมการสัตว์ทหารบก
พ.ศ.2560 – 2561	หัวหน้ากองยุทธการและการข่าว กรมการสัตว์ทหารบก

ตำแหน่งปัจจุบัน

พ.ศ.2562 – ปัจจุบัน รองผู้อำนวยการ กองการสัตว์และเกษตรกรรมที่ 1
กรมการสัตว์ทหารบก